

VERRIJKING

Wat wil de **papegaai?**

Papegaaien zijn prachtige vogels die daarnaast ook heel slim en handig zijn. Wie kent de verhalen niet over papegaaien die hun eigen kooi openmaken en daar soms zelfs een sleutel voor gebruiken. Het is dus duidelijk dat er heel wat omgaat in dat koppie van ze. Daarom is het heel belangrijk om te zorgen dat je de vogels voldoende uitdaging biedt, waarbij vooral ook de gespecialiseerde kromme snavel aan het werk gezet mag worden.

TEKST: MANDY BEEKMANS, GERRIT HOFSTRA, INGA WOLFRAMM EN YVONNE VAN ZEELAND
FOTO'S: NICO SCHOEMAKER EN ELLEN UITTENBOGAARD

De papegaaien die je in de winkel kunt kopen zijn in principe allemaal in gevangenschap geboren. Echt wild zijn ze dus niet meer, maar omdat ze nog geen tientallen generaties in gevangenschap gekweekt zijn, zijn ze nog niet volledig aangepast aan een leven dicht bij mensen, zoals dat wel het geval is voor bijvoorbeeld honden en konijnen. De behoeften van papegaaien in gevangenschap zijn daarom in grote lijnen nog wel vergelijkbaar met die van hun wilde soortgenoten. Die brengen de hele dag door met activiteiten als rusten, zoeken naar en opeten van voedsel, interactie met soortgenoten, vliegen, klimmen en poetsen. Dat klinkt rechttoe rechtaan, maar een papegaai zit pas écht goed in zijn vel (en veren) als hij deze gedragingen op zijn soorteigen manier uit kan voeren.

Zoeken naar voedsel

Zoeken naar voedsel wordt in de wetenschap aangeduid met de term 'foerageren'. In het wild zijn papegaaien zo'n vier tot acht uur per dag bezig met zoeken naar en eten van voedsel. In gevangenschap, waar ze het voedsel meestal kant-en-klaar uit hun voerbakje kunnen pakken, zijn ze slechts een half tot een uur per dag bezig met dit gedrag. Dan blijft er dus weinig uitdaging over. En dat terwijl papegaaien in de natuur juist hun intelligentie, hun kromme snavel, behendige tong en lenige voeten gebruiken om met grote precisie en vernuft eetbare delen uit bijvoorbeeld zaden en noten te peuteren.

Werken voor de kost

Eerder onderzoek door Irene Pepperberg heeft laten zien dat de grijze roodstaart

papegaai net zo intelligent is als een kind van vier tot vijf jaar. Net als kinderen wil een papegaai ook beziggehouden worden. Als je papegaaien laat kiezen tussen een bakje voer waar ze hun eten zo uit kunnen halen en een bakje waarbij ze moeite moeten doen om te kunnen eten, kiezen ze voor het laatste; papegaaien zijn dus zeker niet lui en moeite doen voor het voer is blijkbaar erg belangrijk voor ze. Als we ze die mogelijkheid niet bieden, bestaat de kans dat ze zich dusdanig gaan vervelen dat er problemen als tralieknagen, schreeuwen en verenplukken gaan ontstaan. Door zogeheten voerpuzzels te verstrekken kunnen we deze problemen gedeeltelijk voorkomen. Maar wat is nou precies zo'n voerpuzzel en welke is dan geschikt voor papegaaien?

Voerpuzzels

Een voerpuzzel is een manier om een papegaai (of een ander dier) te laten werken voor zijn eten; hij moet moeite doen voor zijn eten en is er dus (veel) langer mee bezig. Dat is geen pesten, je geeft ze hiermee de mogelijkheid om hun natuurlijke gedrag uit te voeren, en de dieren vinden het leuk.

Naast voerpuzzels zijn er nog andere manieren om papegaaien langer met voedselzoekgedrag bezig te laten zijn. Voorbeelden daarvan zijn het voer meer verspreid aanbieden (bijv. op meerdere plekken), voer in grotere brokken aanbieden (bijv. een groter stuk fruit of hele walnoot) of mengen van voer met niet-eetbare onder-

Eerder onderzoek heeft laten zien dat de grijze roodstaart-papegaai net zo intelligent is als een kind van vier tot vijf jaar. Net als kinderen wil een papegaai ook bezig gehouden worden.

← Biologe Mandy Beekmans is onlangs gestart met haar promotieonderzoek naar foeragegedrag bij de grijze roodstaart papegaai.

↑
Dierenarts Yvonne van Zeeland is specialist vogelgeneeskunde en een erkend gedrags-therapeut voor papegaaien. Ze is gepromoveerd op onderzoek naar verenplukken bij papegaaien.

lijke voedselzoekgedrag te stimuleren. Toch blijkt dit in de praktijk niet genoeg: de voerpuzzels verlengen weliswaar de tijd die een papegaai bezig is met foerageren en eten, maar gemiddeld slechts tot anderhalf à twee uur (in de natuur is dat vier tot acht uur). Daarnaast richten de meeste puzzels zich op een klein onderdeel van het voedselzoekgedrag (bijv. zoeken, selecteren, bewerken) in plaats van op het gedrag in zijn volle breedte.

Nieuwe ontwikkelingen

Op de faculteit diergeneeskunde van de Universiteit van Utrecht wordt al jaren onderzoek uitgevoerd naar het gedrag en welzijn van papegaaien. Biologe Mandy Beekmans is onlangs gestart met haar promotieonderzoek naar foerageergedrag bij de grijze roodstaart papegaai, dat zij uitvoert onder begeleiding van Yvonne van Zeeland (dierenarts en specialist vogelgeneeskunde, gepromoveerd op onderzoek naar verenplukken bij papegaaien). Mandy: "Om het natuurlijk voedselzoekgedrag optimaal na te kunnen bootsen heeft ons onderzoeksteam de afgelopen jaren gewerkt aan een nieuwe foerageer- en voerverrijking die

delen (bijv. mengen met knikkers). Het aanbieden van voer in een voerpuzzel werkt echter vaak het best, omdat deze zowel een mentale als fysieke uitdaging biedt. De talrijke voerpuzzels die in de winkel en online verkrijgbaar zijn, bieden

een zeer goed begin om het natuur-

in staat is om de papegaai minimaal vier uur per dag bezig te laten zijn met het vergaren van zijn dagelijkse kostje. Daarbovenop hebben we de verrijking afgestemd op activiteiten die papegaaien graag uitvoeren. Voorlopige resultaten laten zien dat deze verrijking inderdaad in staat is om foerageertijden naar vier uur per dag te verhogen. Dat zijn natuurlijk veelbelovende resultaten, maar we zijn nog lang niet klaar!"

Ieder zijn ding

"Net als ieder mens is iedere papegaai anders, en zien we veel variatie in de voorkeur voor bepaalde activiteiten tussen papegaaien van dezelfde soort. De een speelt graag met knikkers, de ander knabbelt graag op hout en papier en weer een ander klimt en vliegt graag. Ook in het foerageergedrag zien we die voorkeuren terug: de een is meer geïnteresseerd in het zoeken, terwijl de ander graag voer selecteert en bewerkt. Ieder zijn ding, als het ware. Het is dus belangrijk om na te gaan welke dingen een papegaai wel en niet leuk vindt, en die dingen aan te bieden die het best aansluiten bij de voorkeuren van de individuele papegaai. Ook dat is iets waar we in ons onderzoek aandacht aan besteden. Zo hebben we bijvoorbeeld recent ontdekt dat voorkeuren voor bepaalde activiteiten kunnen samenhangen met bepaalde persoonlijkheidskenmerken van de vogel en dat die twee factoren samen bepalen hoe gevoelig een papegaai is voor het ontwikkelen van ongewenst gedrag zoals verenplukken. Dit onderzoek staat nog in de kinderschoenen, maar we hopen komende jaren vorderingen te maken, zodat we uiteindelijk beter in staat zijn om voor elke papegaai een passend advies te geven. Wij willen namelijk dat iedere papegaai lekker in de veren kan zitten!" ←

STEUN HET ONDERZOEK NAAR PAPEGAAIENWELZIJN

Helaas komt het onderzoek van foerageergedrag niet in aanmerking voor financiering vanuit de overheid. Om alsnog de nodige gelden te werven, heeft het goeddoelenfonds

van de faculteit Diergeneeskunde (de 'Vrienden Diergeneeskunde') een crowdfundingactie gestart. Via vriendendiergeneeskunde.nl/papegaaienwelzijn kun je heel eenvoudig een

bijdrage leveren. Op deze manier zorgen wij er gezamenlijk voor dat iedereen ook in de toekomst nog kan genieten van deze prachtige en intelligente vogels.

